

підтверджено свідцтвом судового експерта відповідної спеціальності;

- для проведення дослідження судовий експерт має бути забезпечений усім необхідним для проведення експертного дослідження;
- призначення та проведення судової експертизи, складання висновку експерта й передавання його ініціаторам проведення експертизи мають відбуватись із дотриманням вимог чинного процесуального законодавства;
- судова експертиза є ефективною, якщо за результатами її проведення отримано економічний і соціальний ефект;
- ефективність судової експертизи залежить від волевиявлення суб'єктів її призначення та проведення (зокрема, від раціональності дій, що належать до їх компетенції).

Отже, ефективна судова експертиза — це система, яка має наукове підґрунтя, може надати об'єктивну й достовірну інформацію про

фактичні обставини конкретної події та підтверджена матеріалами, що її відображають. Судова експертиза ніколи не буде ефективною, якщо у процесі її проведення порушено законодавчо визначені процесуальні вимоги.

Перелік джерел посилання

1. ДСТУ ISO 9000:2015 Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів (ISO 9000:2015, IDT) : затв. наказом ДП «УкрНДНЦ» від 21.12.2015 р. № 230. [Чинний від 01.07.2016]. Київ, 2016. 49 с.
2. Новий тлумачний словник української мови (у 4 томах) / голов. ред.: В. Яременко, О. Сліпушко. Т. 4. Київ, 2000. 941 с.
3. Панченко І. А. Підходи до оцінки судово-бухгалтерської експертизи: сучасний стан та напрями удосконалення. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2013. Вип. 1 (10). С. 227—239.
4. Томов Й. Теория на контрола и одита. Стопанска академия «Д. А. Ценов». Свищов, 2002. 340 с.

Способи завищення вартості будівельних робіт, які визначають під час проведення судової будівельно-технічної експертизи

Дар'я Петросьянц,

ТОВ «Житлобудтрест», м. Дніпро, Україна, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1907-0661>,
e-mail: dariyapetrosiants@gmail.com

Завищення вартості будівельних робіт має типовий характер незалежно від коштів, за рахунок яких виконуються будівельні роботи.

Ключові слова: будівельна діяльність, завищення вартості будівельних робіт, кошти Державного бюджету, приватні інвестиції.

Methods of overstating costs of construction works, which are determined during judicial building-technical examination

Daria Petrosiants

Overstating of cost of construction works has typical character regardless of money due to that construction works are executed.

Keywords: building activity, overstating of cost of construction works, state budget funds, private investments.

Будівельна галузь є однією з найважливіших галузей народного господарства, від якої залежить ефективність функціонування всієї системи господарювання в країні. Важливість цієї галузі для економіки будь-якої країни можна пояснити так: капітальне будівництво створює значну кількість робочих місць і споживає продукцію багатьох галузей національної економіки. Зростання будівельної галузі неминує сприяти зростанню економіки країни та створює необхідні умови для розв'язання багатьох соціальних проблем. Проте, на сучасному етапі розвитку, доволі складно говорити про будь-яку конкурентоспроможність

будівельної галузі. Якщо на регіональному рівні чітко простежується тенденція верховенства будівельних організацій центральних районів і великих міст-мільйонерів, де наявні значні потужності й існує інвестиційна привабливість, то на глобальному рівні будівельна галузь України програє через брак необхідних фінансових та організаційних перетворень.

За даними Міністерства економіки України, за 25 років незалежності України частка будівельної галузі в економіці (ВВП) знизилась майже втричі і становить зараз лише 2,2 %. У «здоровій економіці» (наприклад, у Європейському Союзі)

будівництво дає приблизно 6—8 %. До того ж будівельна галузь забезпечує замовленнями ще понад 30 суміжних — від видобування корисних копалин до послуг ыз дизайну приміщень. Слід зазначити, що (як і у країнах ЄС) в Україні значна доля цього сектору — це малий і середній бізнес. Частка мікропідприємств у кількісній структурі будівельного сектору України складає майже 84 % [2].

За запитом «Підрядник» на Opendatabot, що надає доступ до державних даних з основних публічних реєстрів для громадян та бізнесу, знайдено понад 100 000 судових справ. Розглядаючи документи публічного доступу, судові справи мають відношення як до державних, так і до приватних інвестицій. Тому розглядати завищення вартості будівельно-монтажних лише у розрізі державних коштів не розкриє всіх способів завищення вартості будівельних робіт.

Будівництво, фінансоване державними коштами або коштами підприємств державної форми власності, здійснюють відповідно до Порядку державного фінансування капітального будівництва [1]. У цьому Порядку викладено всі умови фінансування державними коштами будівництва, капітального ремонту, технічного переоснащення, розширення та реконструкції підприємств, що працюють.

Господарський кодекс України має на меті забезпечити зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі — підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість відповідно до вимог Конституції України, утвердити суспільний господарський порядок в економічній системі України, сприяти гармонізації її з іншими економічними системами.

Законом України «Про інвестиційну діяльність» [3] визначено загальні правові, економічні й соціальні умови інвестиційної діяльності на території України. Він спрямований на забезпечення рівного захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективні інвестування в економіку України, розвиток міжнародного економічного співробітництва й інтеграцію.

Закон України «Про будівельні норми» [4] регулює відносини у сфері нормування у будівництві та визначає правові й організаційні засади розроблення, погодження, затвердження, реєстрації і застосування будівельних норм.

Із залученням коштів приватних інвестицій трохи складніше, оскільки замовник будівництва повинен знайти шляхи самостійно контролювати доречність витрачання власних коштів. Звісно, законодавство України регулює будівельні процеси,

виконує контроль, але у сьогоднішніх реаліях метою замовника стає саме контроль за власними коштами.

Незалежно від форми власності підприємств замовника найчастіше завищення вартості будівельних і будівельно-монтажних робіт є такими:

- завищення обсягів виконаних робіт;
- завищення вартості матеріалів або використання матеріалів, що не відповідають дійсності;
- невідповідність актів прихованих робіт, тобто можлива взагалі відсутність цих матеріалів;
- неправильне використання чинних будівельних норм;
- завищення вартості оренди будівельної техніки;
- завищення кошторисної заробітної плати;
- некоректне використання коефіцієнтів виконання робіт.

Основними проблемними питаннями з проведення експертами будівельно-технічної експертизи щодо завищення вартості є обстеження пред'явлених до огляду обсягів, які не були виконані або їх дійсне виконання встановити практично неможливо, установлення дійсності виконання об'ємів земляних робіт, заміна або частковий ремонт різного роду комунікацій тощо.

Завищення вартості будівельних робіт має типовий характер незалежно від коштів, за рахунок яких виконуються будівельні роботи. Виявлення та систематизація основних напрямів щодо завищення вартості буде доречною не тільки для судово-технічної експертизи, а й для фахівців, що мають відношення до контролю приватного інвестування у будівництво.

Перелік джерел посилання

1. Порядок державного фінансування капітального будівництва : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1764 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1764-2001-%D0%BF> (дата звернення 10.03.2023).
2. PRO Платформа ефективного регулювання / Сайт Міністерства економіки України. URL: <https://regulation.gov.ua/dialogue/budivnytstvo> (дата звернення 10.03.2023).
3. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення 10.03.2023).
4. Про будівельні норми : Закон України від 05.11.2009 р. № 1704-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1704-17#Text> (дата звернення 12.03.2023).